

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 621/2021 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen kehitysvamma- ja autismikirjon osaamisesta vammaissosiaalityössä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Noora Koposen /vihr näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 621/2021 vp:

Mitä hallitus aikoo tehdä sen varmistamiseksi, että kehitysvammaisten ja autististen ihmisten osallisuus ja itsemääräämisoikeus tulevat jatkossa turvatuiksi myös asumispalveluissa ja

miten asumispalveluissa varmistetaan vahvaa tukea tarvitsevien kehitysvammaisten ja autististen asukkaiden laadukas ja ihmisarvoa kunnioittava ohjaaminen, hoiva ja huolenpito?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Sosiaali- ja terveysministeriö jatkaa parhaillaan asiakkaiden ja potilaiden itsemääräämisoikeutta koskevan lainsäädännön valmistelua. Itsemääräämisoikeutta vahvistetaan kehittämällä pitkäjänteisesti lainsäädäntöä ja toimintatapoja, jotta asiakkaan ja potilaan osallisuus lisääntyy ja rajoitus-toimenpiteiden käyttö vähenee. Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamisen seurantaryhmän. Laajapohjaisen ryhmän tehtävänä on tukea lainsäädännön valmistelua, tuottaa asiantuntijatietoa sekä osallistua vaihtoehtojen ja ehdotusten sekä niiden vaikutusten arviointiin. Seurantaryhmässä on mukana muun muassa järjestöjen, palvelujärjestelmän ja viranomaisten edustajia.

Lainsäädännön valmistelu vaiheistetaan, koska asiakokonaisuus on hyvin laaja. Tällä hallituskaudella on tarkoitus tehdä välttämättömät muutokset kehitysvammalain itsemääräämisoikeuden vahvistamista ja perusoikeuksien rajoittamista koskevaan sääntelyyn. Hallituksen esitys liittyy osaltaan vammaispalvelulainsäädännön kokonaisuudistukseen, ja se on tarkoitus antaa eduskunnalle ensi vuoden aikana. Myös vammaispalvelulainsäädännön uudistamisen tarkoituksena on vammaisen henkilön itsemääräämisoikeuden ja osallisuuden vahvistaminen sekä laadukkaiden palveluiden turvaaminen.

Myös asiakas- ja potilasturvallisuusstrategia ja sen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2022–2026 on valmisteilla. Strategian yhtenä kärkenä korostettaisiin asiakkaiden, potilaiden ja heidän läheistensä merkitystä turvallisuuden kehittämisessä. Tavoitteena olisi lisätä asiakkaiden, potilaiden ja

heidän läheistensä osallisuutta ja hyödyntää palveluiden kehittämisessä heidän kokemuksiaan. Strategialla pyritäisiin myös muun muassa edistämään turvallisuuskulttuurin vahvistumista organisaatioissa.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on lisäksi valmisteilla sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaa koskevan lainsäädännön uudistus, jossa on tarkoitus säätää palveluntuottajan toimintaedellytyksistä, rekisteröinnistä, omavalvonnasta ja viranomaisvalvonnasta. Lainvalmistelun yhteydessä arvioidaan myös, tulisiko palveluntuottajalle säätää velvollisuus selvittää vammaisten henkilöiden palveluissa työskentelevien rikostausta. Laissa säädettäisiin palvelunjärjestäjän ja palveluntuottajan välittömästä ilmoitusvelvollisuudesta valvontaviranomaisille palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toiminnassa ilmenneestä asiakas- ja potilasturvallisuutta vakavasti vaarantaneesta tapahtumasta. Lisäksi säädettäisiin myös henkilökunnan ilmoitusvelvollisuudesta, jos hän tehtävissään huomaa tai saa tietoonsa epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan asiakkaan sosiaali- tai terveydenhuollon toteuttamisessa tai asiakas- tai potilasturvallisuuden vaarantuessa.

Ammatillista koulutusta, yliopistoja ja korkeakouluja koskeva lainsäädäntö sisältää opiskelijaksi ottamista ja opiskeluoikeuden peruuttamista koskevaa sääntelyä niiden koulutusten osalta, joissa koulutukseen tai ammatissa toimimiseen sisältyy muun muassa alaikäisten turvallisuutta taikka potilas- tai asiakasturvallisuutta koskevia vaatimuksia (ns. SORA-säännökset). Opetus- ja kulttuuriministeriö on selvittänyt SORA-lainsäädännön soveltamista koskevia ongelmia sekä SORA-lainsäädännön uudistamista koskevia tarpeita. Huhtikuussa 2021 valmistuneessa loppuraportissa yhtenä toimenpide-ehdotuksena on todettu tarve selvittää mahdollisuuksia rikosrekisteriotteen pyytämiselvöityksen laajentamiseksi myös vammaisten henkilöiden parissa työskentelyyn.

Toimintayksikön johdolla on päävastuu siitä, että toimintayksikössä on kaikissa työvuoroissa asiakkaiden määrään ja tarpeisiin nähden riittävä ja osaava henkilöstö ja työtehtävät on organisoitu asiakas- ja potilasturvallisuuteen liittyvät näkökohdat huomioon ottaen. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa on ehdoton nollatoleranssi kaikenlaiselle kaltoin kohtelulle. Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten riittävydessä ja saatavuudessa on suuria ongelmia eri puolilla maata. Epäasiallisen ja karkeimmillaan lainvastaisen menettelyn ehkäisyä varten toimintayksikössä on kuitenkin kaikissa tilanteissa oltava käytössä systemaattiset keinot, kuten henkilöstön koulutus, ohjeistus, omavalvonta sekä sen edellyttämät henkilöstö-, asiakas- ja omaiskyselyt. Sosiaalihuollon henkilöstön on sosiaalihuoltolain mukaan toimittava siten, että asiakkaalle annettavat sosiaalipalvelut toteutetaan laadukkaasti. Henkilöstön on voimassa olevan lain mukaan ilmoitettava viipymättä toiminnasta vastaavalle henkilölle, jos hän tehtävissään huomaa tai saa tietoonsa epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan. Ilmoituksen vastaanottaneen henkilön tulee käynnistää toimet epäkohdan poistamiseksi.

Helsingissä 25.11.2021

Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru